Helsinki

Toivon pedagogiikka

Arjen ratkaisuja oppimisen, hyvinvoinnin ja tulevaisuususkon vahvistamiseksi

Helsinki

Helsingin kaupunki
Kasvatus ja koulutus

Helsingin kaupunki
Työpajankatu 8, 00580 Helsinki
puh. +358 9 310 8600
hel.fi/kasvatusjakoulutus
y-tunnus 0201256-6

Valokuvat:
Laura Oja
Maija Astikainen
Ninni West, Helsinki partners
Karun Verma, City of Helsinki

Taitto:
Toimialaviestintä 2026

Sisältö

1. Tarvitsemme toivoa 5
2. Yhteinen tapa toimia 8
3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet suomalaisessa yhteiskunnassa . 11
4. Toivon pedagogiikka pohjautuu tutkimukseen 16
   - 4.1. Positiivinen psykologia 16
   - 4.2. Resilienssi 17
   - 4.3. SchoolWell – oppiminen ja hyvinvointi ovat vastavuoroisia 18
   - 4.3.1. Tutkimus- ja kehittämisprojekti Matikkailo 21
5. Toivon pedagogiikan johtaminen 23
6. Arjen ratkaisut 28
7. Kutsu toimintaan 31

Lähteet 33

1. Tarvitsemme toivoa

Viime vuosien kehityskulut ovat tehneet näkyväksi ilmiön, joka koskettaa kouluja ja oppilaitoksia kaikkialla Suomessa: nuorten hyvinvointi ja usko tulevaisuuteen ovat heikentyneet samanaikaisesti, kun oppimistulokset ovat laskeneet ja arjen kuormitus on kasvanut. Yhteiskunnalliset kriisit, epävarmuuden ilmapiiri ja kiristyvät paineet näkyvät nuorten kokemuksissa tavalla, jota ei voi sivuuttaa. Nuorten usko tulevaisuuteen on viimeisimpien Nuorisobarometrien mukaan heikentynyt (Happonen & Kiilakoski toim. 2025; Laine & Happonen toim. 2026), ja heidän arkeaan haastavat mielenterveysongelmat ja yksinäisyys (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2025a). Oppimistulosten pitkäaikainen laskeva trendi asettaa paineita koko koulutusjärjestelmälle ja yhteiskunnalle (Rautapuro & Ouakrim-Soivio 2026).

Myös kansalliset arvioinnit osoittavat, että suomalainen koulutusjärjestelmä on murroskohdassa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi 2026) mukaan koulutusjärjestelmän kestävyyden varmistamiseksi olisi vahvistettava oppimisen tukea ja ohjausta sekä rahoituksen ennakoitavuutta ja riittävyyttä, kehitettävä henkilöstön osaamista ja johtamista, turvattava koulutuksellinen tasa-arvo ja yhdenvertaiset oppimismahdolliset ja vahvistettava tietopohjaisuutta päätöksenteossa. Karvin mukaan perusopetuksessa korostuvat muun muassa segregaation ehkäisy, lukiokoulutuksessa opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen ja ammatillisessa koulutuksessa ammatillisen perusosaamisen varmistaminen.

Koulutusjärjestelmällä on keskeinen rooli lapsiin ja nuoriin kohdistuvien ilmiöihin vastaamisessa. Oppivelvollisuuden ansiosta peruskoululla ja toisen asteen oppilaitoksilla on ainutlaatuinen asema yhteiskunnan instituutiona. Ne tavoittavat lähes kaikki lapset ja nuoret, ja niiden arjessa rakennetaan paitsi osaamista, myös kokemusta osallisuudesta, kuulumisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Siksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuususkon vahvistamiseksi tarvitaan myös ratkaisuja, jotka nousevat kouluyhteisöjen omasta arjesta ja jotka ovat realistisia toteuttaa ilman merkittäviä lisäresursseja. Tätä suuntaa vahvistaa esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen elokuussa 2025 voimaan tulleet ja myöhemmin tänä vuonna ammatillisessa koulutuksessa voimaan tulevat oppimisen tuen muutokset. Perusopetuksessa oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Toisella asteella uudistuksen tavoitteena

on vahvistaa nuoren oikeutta saada tukiopetusta sekä ohjausta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana opiskeluarkea.

Toivon pedagogiikka asettuu luontevasti tähän kehykseen tarjoamalla kouluille ja oppilaitoksille toimintamalleja, jotka tukevat oppimista ja hyvinvointia osana opiskelua ja arkisia kohtaamisia. Se pitää sisällään ratkaisuja, jotka ovat vaikuttavia, arjen käytäntöihin asettuvia ja realistisia toteuttaa. Kyse ei ole irrallisesta hankkeesta tai lisätehtävästä henkilöstölle, vaan Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa ja toisen asteen opiskeluhuollossa kehitetystä toimintamallista ja ajattelutavasta, joka kiinnittää hyvinvointityön osaksi opetusta. Mallin tavoitteena on rakentaa lasten ja nuorten tulevaisuususkoa, toivoa ja hyvinvointia.

Talvella 2026 opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi vision suomalaiselle peruskoululle. Siinä määritellään kansallisen kehittämisen suunta: oppiminen ja hyvinvointi nähdään vastavuoroisina, toimijuus ja toivo keskeisinä tulevaisuustaitoina ja psykologinen turvallisuus oppimisen edellytyksenä. Vision mukaan lapsilla ja nuorilla tulisi olla ymmärrys siitä, että he voivat tavoitella hyvää tulevaisuutta itse ja yhdessä muiden kanssa. Toivo ymmärretään visiossa toimintakykynä, joka tarkoittaa kykyä nähdä parempi tulevaisuus mahdollisena ja toimia sen eteen käytännössä. Toivon pedagogiikka tarjoaa näille visioperiaatteille toteutusmallin, joka sopii hyödynnettäväksi läpi opinpolun. Se tuo vision linjauksiin konkreettisia tapoja toimia, jotka muodostavat yhteisöllisen toimintakulttuurin.

Toivo ei ole abstrakti tunne, vaan se rakentuu konkreettisista toimintatavoista, jotka vahvistavat oppijoiden toimijuutta, resilienssiä ja kykyä nähdä oma tulevaisuus merkityksellisenä. Näemme toivon toimijuutena; yksilön ymmärryksenä siitä, miten hän voi omilla teoillaan ja toiminnallaan vaikuttaa tulevaisuuteensa. Tämän näkemyksen juuret ovat Paulo Freiren (1992) ajattelussa, jossa toivo ymmärretään tietoisuuden herättämisenä omista vaikutusmahdollisuuksista ja jossa kasvatuksen tehtävänä on vahvistaa ihmisen ymmärrystä siitä, että hän voi aktiivisesti muokata omaa elämäänsä ja ympärillään olevaa yhteiskuntaa.

> **Siksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuususkon vahvistamiseksi tarvitaan myös ratkaisuja, jotka nousevat kouluyhteisöjen omasta arjesta ja jotka ovat realistisia toteuttaa ilman merkittäviä lisäresursseja.**

2. Yhteinen tapa toimia

Olemme kehittäneet toivon pedagogiikkaa Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa ja toisen asteen opiskeluhuollossa. Näemme mallin yhteisenä tapana toimia ja ajatella. Se perustuu opettajien ja opiskeluhuollon yhteiseen työhön, ja siinä pyritään vahvistamaan koulun ja oppilaitoksen kykyä tukea lapsia ja nuoria kokonaisvaltaisesti muuttuvassa yhteiskunnassa. Lähestymistavan tavoitteena on tehdä hyvinvoinnista osa oppilaitoksen perustyötä niin, että se näkyy oppijoiden keskinäisissä kohtaamisissa, oppijoiden ja opettajien sekä muun henkilökunnan välisissä kohtaamisissa sekä henkilöstön välillä. Tällöin sen voidaan sanoa olevan osa koulun tai oppilaitoksen toimintakulttuuria. Koko yhteisön hyvinvointi kannattelee jokaisen lapsen ja nuoren yksilöllistä hyvinvointia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2026). Lukiokoulutuksessa vahvistetaan toivon pedagogiikan myötä yhteisöllistä kulttuuria, jossa jokainen kokee itsensä arvostetuksi ja merkitykselliseksi osaksi opiskeluyhteisöä. Työ on yksi Helsingin kaupungin tavoitteista UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyössä.

Toivon pedagogiikka sitoo oppimisen ja hyvinvoinnin yhteen. Sen lähtökohta on yksinkertainen mutta kunnianhimoinen: koulujen ja oppilaitosten arjessa tehtävillä johdonmukaisilla teoilla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten oppimiskykyä, mielen hyvinvointia ja tulevaisuususkoa samanaikaisesti. Tavoite ei ole luoda irrallisia hyvinvointitoimia uusien rakenteiden tai lisäresurssien avulla, vaan integroida hyväksi todettuja toimintatapoja osaksi pedagogisia käytäntöjä koulujen ja oppilaitosten arkeen.

Oppijalle toivon pedagogiikan toteuttaminen oppilaitoksen tai koulun arjessa tarkoittaa parempia oppimistuloksia, vahvempaa toimijuutta ja tunnetta siitä, että omaan tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Opettajalle mallin on tarkoitus antaa selkeä tapa toimia, joka tukee opetustyötä ilman, että työmäärä kasvaa. Mallin tavoitteena on keventää myös opetushenkilöstön kokemaa kuormitusta selkeyttämällä työn suuntaa ja vahvistamalla monialaista yhteistyötä, kykyä yhteiseen ongelmanratkaisuun ja yhdessä jakamiseen. Yhteiskunnan tasolla tavoitteena on vahvistaa osaamistasoa ja vähentää pahoinvoinnin kasautumista ennakoivilla toimilla.

Toivon pedagogiikassa keskiössä on arvostava ja kunnioittava kohtaaminen, jolla tarkoitetaan kuuntelevaa ja hyväksyvää läsnäoloa, joka näkyy kaikessa vuorovaikutuksessa (Aktan-Collan 2019). Se muodostuu aidosta kiinnostuksesta oppijan ajatuksia kohtaan ja aktiivisesta kuuntelemisesta. Vuorovaikutustaidoilla on välittävä ja kannustava merkitys opiskelijan ja opettajan kohtaamisessa (Stenroth 2026), ja opettajalta saatu tuki vahvistaa oppijan opiskeluintoa (Rautanen 2026).

Lasten ja nuorten kuulumisella ja kuulemisella on tärkeä rooli toivon pedagogiikassa. Malli vastaa nuorten itsensä esiin nostamiin hyvinvoinnin tarpeisiin, joita on tuotu esiin muun muassa osana Helsingin kaupungin Lapsiystävällinen kunta -työtä. Toivon pedagogiikan teemat ovat olleet myös usein esillä Helsingin kaupungin lukio-opiskelijoille avoimissa keskustelutilaisuuksissa, joissa keskustellaan lukiokoulutuksen ja opiskeluhuollon päälliköiden johdolla lukiokoulutuksen ajankohtaisista aiheista.

Lisäksi malli hyödyntää opetus- ja kulttuuriministeriön tekemiä selvityksiä, joissa yläkoululaiset ja lukiolaiset ovat tuoneet esiin ajatuksiaan muun muassa hyvinvoinnista. Yläkoululaiset ilmaisivat tarvitsevansa tukea hyvinvointiin (esim. mielenterveys, jaksaminen, stressi ja opettajan ymmärrys hyvinvointihaasteista) liittyvissä asioissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024). Heidän mielestään oppimista tukee ymmärtävä aikuinen, jolla on aikaa auttaa. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat kokivat, että mielenterveyttä ja jaksamista tukemalla heidän oppimistaan ja hyvinvointiaan voidaan edistää eniten (HE 159/2024).
He toivoivat opettajilta muun muassa hyvää yhteyttä opiskelijaan, kuulumisten kysymistä, kannustavaa asennetta opiskelijoita kohtaan. Nuorten mielestä ongelmiin pitäisi tarttua nopeasti ja tukea pitäisi saada matalalla kynnyksellä. Toisen asteen opiskelijat nostivat tärkeimmäksi opiskelumotivaatiota parantavaksi tekijäksi opiskelijan uskon ja luottamuksen ylläpitämisen tulevaisuuteen.

> **Toivon pedagogiikka sitoo oppimisen ja hyvinvoinnin yhteen. Sen lähtökohta on yksinkertainen mutta kunnianhimoinen: koulujen ja oppilaitosten arjessa tehtävillä johdonmukaisilla teoilla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten oppimiskykyä, mielen hyvinvointia ja tulevaisuususkoa samanaikaisesti.**

BloomCraft
WELLNESS

3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet suomalaisessa yhteiskunnassa

Lasten ja nuorten hyvinvointi on noussut viime vuosina keskeiseksi yhteiskunnalliseksi huolenaiheeksi. Samanaikaisesti, kun suurin osa lapsista ja nuorista voi hyvin, yhä useammat kokevat kuormitusta, epävarmuutta ja heikentynyttä uskoa tulevaisuuteen. Seuraavaksi tarkastellaan ajankohtaisia tutkimustietoja, jotka piirtävät kuvaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta Suomessa. Tutkimukset tekevät näkyväksi kehityskulkuja, joihin myös koulutuksen on välttämätöntä vastata. Tämä luku luo pohjan ymmärrykselle siitä, miksi oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen on ajankohtaista ja miksi kouluilla ja oppilaitoksilla on keskeinen rooli toivon rakentajina.

Nuorisobarometrin kolmikymmenvuotisen mittaushistorian mukaan nuorten tulevaisuususko (yksilön käsitykset omista toimintamahdollisuuksistaan) on pysynyt pitkään vahvana, mutta vuosina 2024 ja 2025 tulevaisuuteensa optimistisesti suhtautui vain hieman reilu 60 prosenttia vastaajista (Laine & Happonen toim. 2026; Happonen & Kiilakoski toim. 2025). Sitran eri ikäisten näkemyksiä tarkastelevan tulevaisuusbarometrin mukaan nuorista 29 prosenttia suhtautuu innokkaasti tulevaisuuteen, ja lähes puolet tästä ikäryhmästä näkee ihmiskunnan tulevaisuuden nykyhetkeä synkempänä (Sitra 2026).

Mielenterveyden häiriöt koskettavat noin 20–25 prosenttia Suomen nuorista, ja ne ovat yleisimpiä terveysongelmia lapsilla ja nuorilla (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2025b). Kouluterveyskyselyn tuloksiin perustuvan Terveyden ja hyvinvoinnin tilastoraportin (2025a) mukaan aiempaa suurempi osuus 8.–9.-luokkalaisista tytöistä sekä toisella asteella opiskelevista tytöistä arvioi terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi vuosina 2021 ja 2023. Ammatillisen koulutuksen tyttövastaajista jopa 40 prosenttia koki mainittuina vuosina näin, lukiolaisista ja yläkoululaisista enemmän kuin kolmasosa.

Kouluterveyskyselyn perusteella tilanne on kohentunut vuodesta 2025 eteenpäin, mutta nuorten arjessa on edelleen esimerkiksi ahdistuneisuutta.

Yksinäisyys muodostaa merkittävän hyvinvointiriskin. Yksinäisyys lisää mielenterveysongelmien sekä koulutus- ja työurien ulkopuolelle ajautumisen riskiä ja heikentää yksilön itseluottamusta (Junttila 2015). Suomen Punaisen Ristin (SPR 2026) teettämän Yksinäisyysbarometrin mukaan yksinäisyys lisääntyi viime vuonna. Yksinäisimpiä Suomessa ovat 16–24- ja 25–34-vuotiaat. Heidän vastauksissaan näkyvät SPR:n mukaan heikentynyt taloustilanne ja lisääntyneet mielenterveyden ongelmat. Vuoden 2025 Kouluterveyskyselyn tulosten (THL 2025c) mukaan yksinäisyys on vähentynyt koronavuosien huippulukemista, mutta edelleen 8. ja 9. luokan tytöistä 18 prosenttia, lukiossa opiskelevista tytöistä 15 prosenttia ja ammatillisten oppilaitosten tytöistä 19 prosenttia koki itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti. Suomen Vanhempainliiton teettämän Vanhempien barometrin (2022) mukaan erityisesti lukiolaisten vanhemmat ovat huolissaan lastensa yksinäisyydestä ja yhteisöllisyyden vähyydestä oppilaitoksessa. Peruskoulun visioprosessissa (2026) tehdyn selvityksen mukaan peruskouluissa oppilaat kokevat erityisinä haasteina kiusaamisen, turvattomuuden ja yksinäisyyden, ja heidän toiveitaan ovat turvallinen koulu ja mukaan ottaminen.

Nuorten hyvinvointia heikentävät myös arjen rytmin ja elintapojen muutokset. Kouluterveyskyselyn (THL 2025c) mukaan vain harva nuori noudattaa säännöllistä ruokailu- ja uniryhmiä. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista jopa yli puolet jättää aamiaisen väliin kokonaan, ja alle puolet 8. ja 9. luokan tytöistä sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista tytöistä syö koululounaan päivittäin. Yhä harvempi nuori nukkuu suosituksen mukaiset kahdeksan tuntia yössä.

Fyysinen aktiivisuus on vähentynyt Suomessa kaikissa ikäryhmissä, ja sen nähdään uhkaavan ihmisten toimintakykyä. Lapsista ja nuorista vain joka kolmas liikkuu terveytensä kannalta riittävästi, ja noin 40 prosentilla oppilaista fyysinen toimintakyky on tasolla, joka vaikeuttaa arjessa jaksamista. Liikkumattomuus vaikuttaa myös yhteiskunnan kriisinkestävyyteen. Sen vuoksi hallitusohjelmaan on nostettu Suomi liikkeelle -ohjelma, jonka avulla liikkuminen pyritään saamaan kasvuun. (Valtioneuvosto 2023.)

Hyvinvoinnin haasteet kytkeytyvät myös oppimistulosten heikkenemiseen, joka on Suomen koulutusjärjestelmää pitkään huolestuttanut

kehityskulku. OECD:n PISA 2022 -tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten matematiikan osaaminen on laskenut ja lukutaito on heikentynyt (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023a). Myös luonnontieteiden osaaminen on jatkanut laskevaa trendiä. Heikosti suoriutuvien oppilaiden osuus on kasvanut, ja samalla huippuosaajia on selvästi vähemmän kuin aiempina tutkimusvuosina. Lisäksi seuraavilla koulutusasteilla nuorten ikäluokkien korkeakoulutettujen määrän voidaan havaita vähenevän suhteessa verrokkimaihin Euroopassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2026). Oppimistulosten lasku ei ole vain suomalainen ilmiö, mutta Suomessa laskeva trendi on ollut keskimääräistä jyrkempi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022). Visio suomalaiselle peruskoululle -julkaisussa (OKM 2026) esitetään, että koulujen tulisi nostaa osaamistasoa ja luoda uudenlaisia keinoja oppijoiden opiskelukyvyn ja -motivaation tukemiseksi. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi 2026) arviointituloksissa muistutetaan, miten sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on edelleen tärkeä teema perusopetuksessa, sillä oppimistulokset ovat polarisoituneet tyttöjen ja poikien keskuudessa.

Oppijoiden hyvinvointiin vaikuttavat myös perheiden tilanteet. Suomalaisten lapsiperheiden yleinen hyvinvointi on keskimäärin hyvä, mutta esimerkiksi lapsiperheköyhyys on lisääntynyt. Erot perheiden välillä ovat kasvaneet, ja koulumenestys kytkeytyy yhä vahvemmin vanhempien sosioekonomiseen taustaan, koulutukseen ja elinoloihin (Rautapuro & Ouakrim-Soivio 2026). Eriarvoisuuden kasvu vaikuttaa puolestaan siihen, millaiset resurssit perheillä on tukea lastensa koulunkäyntiä. Vanhempien taloudelliset ja psykososiaaliset voimavarat sekä varhaiset kuormitukset ovat yhteydessä lasten koulutukseen, hyvinvointiin ja kehitykseen (Kotimäki 2021). Kun riskitekijät, esimerkiksi taloudellinen epävarmuus, uupumus tai varhaiset haitalliset kokemukset, kasautuvat samoihin perheisiin, seuraukset nuorten hyvinvointiin voivat olla erityisen kielteisiä.

Visio suomalaiselle peruskoululle -raportissa (OKM 2026) nostetaan esiin, miten tulevaisuuden koulun on vastattava lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteisiin tukemalla psyykkistä ja sosiaalista resilienssiä sekä luomalla hyvinvointia aidosti rakentavia yhteisöjä. Visiossa muistutetaan, että koulu ei pysty ratkaisemaan yksinään pahoinvointia, mutta koulussa voidaan aktiivisesti tukea hyvinvointia ja opettaa, miten pidetään huolta itsestä ja muista.

Tilastot ja selvitykset osoittavat, että lasten ja nuorten pahoinvointi ei ole yksittäinen ilmiö, vaan monisyinen kokonaisuus, joka kietoutuu oppimiseen, osallisuuteen, ihmissuhteisiin ja tulevaisuudenuskoon. Mielenterveyden haasteet, yksinäisyys, eriytyvät oppimistulokset ja arjen kuormitus heijastuvat suoraan opiskeluun. Nämä ilmiöt eivät kuitenkaan ole vain yksilön ongelmia, vaan ne rakentuvat yhteisöissä ja rakenteissa. Juuri siksi myös ratkaisut löytyvät arjesta: siitä, miten kouluyhteisöt kohtaavat, tukevat ja mahdollistavat oppijoiden toimijuutta. Toivon pedagogiikka vastaa näihin haasteisiin kokoamalla oppimista ja hyvinvointia tukevat teot yhdeksi kokonaisuudeksi.

4. Toivon pedagogiikka pohjautuu tutkimukseen

Toivon pedagogiikka nojaa vahvasti tutkittuun tietoon oppimisen ja hyvinvoinnin vastavuoroisesta suhteesta. Se perustuu positiivisen psykologian periaatteisiin, resilienssi-tutkimukseen sekä SchoolWell-tutkimushankkeen havaintoihin lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin rakentumisesta koulu- ja oppilaitosympäristössä. Seuraavassa avataan lyhyesti taustateorioita.

4.1. Positiivinen psykologia

Positiivinen psykologia muodostaa yhden toivon pedagogiikan keskeisistä taustaviitekehyksistä. Sen lähtökohtana on ajatus siitä, että hyvinvointi ei synny ainoastaan ongelmiin keskittymällä ja niitä vähentämällä, vaan tärkeää on kiinnittää huomiota tekijöihin, jotka tukevat ja rakentavat täysipainoista elämää. Positiivisessa psykologiassa keskitytään muun muassa myönteisiin tunteisiin, ihmissuhteisiin, vahvuuksiin ja merkityksellisyyden kokemuksiin, joiden ajatellaan edistävän yksilöiden ja ryhmien hyvinvointia. Ihmiselle nähdään olevan luontaista kehittää vahvuuksiaan. (Seligman & Csíkszentmihályi, 2000; Seligman 2011.)

Toivon pedagogiikassa positiivisen psykologian ajattelu näkyy arjen pedagogisina valintoina. Koulun ja oppilaitoksen henkilöstö opettaa lapsia ja nuoria tunnistamaan omat ja toisten vahvuudet, harjoittaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja osana opetusta, luo ilmapiiriä, jossa huomataan hyvä ja tehdään hyvää toisille sekä kohtaa lapset ja nuoret niin, että jokainen voi kokea tulevansa nähdyksi.

4.2. Resilienssi

Resilienssi on olennainen osa toivon pedagogiikkaa, koska se kytkee oppijan vahvuudet, myönteiset tunnekokemukset ja arjen pedagogiset rakenteet yhteen. Kun oppimisessa tuetaan sekä pystyvyyden kokemusta että realistista toivoa, oppijalla on paremmat valmiudet kohdata vaikeudet, sopeutua muutoksiin ja jatkaa toimintaansa. Resilienssi yhdessä luottamuksen ja toivon kanssa ovat hyvinvoinnin ytimessä (ITLA 2026).

Resilienssi tarkoittaa mielen joustavuutta ja toipumiskykyä: kykyä selvitä vastoinkäymisistä, sopeutua uusiin tilanteisiin ja kasvaa kokemusten myötä (Lipponen 2022; Mesman, Vreeker & Hillegers 2021). Sen taustalla on toivo ja usko siihen, että haasteista voi selvitä. Resilienssin keskeisiä tekijöitä ovat sinnikkyys, sosiaalinen kompetenssi ja itsetunto, jotka ovat yhteydessä oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Töyri 2025). Annika Töyri tuo väitöskirjassaan (2025) esiin laajan tutkimusnäytön, jonka mukaan resilienssissä ei ole kyse pysyvästä ominaisuudesta, vaan se on dynaaminen ja kehittyvä prosessi sekä vahvistettava taito.

Resilienssi ei ole vain yksilötason ilmiö, vaan myös yhteisö tarvitsee keinoja päästä tavoitteisiinsa vaikeuksista huolimatta (Lipponen 2022). Tällöin puhutaan sosiaalisesta resilienssistä. Pasi Mäenpää (2026) pitää yhteiskunnan kriisinkestävyyttä resilienssin synonyyminä. Hän esittää, että resilienssi ei synny ensisijaisesti yksilön ominaisuutena, vaan yksilöiden ja heidän yhteisöjensä välisissä suhteissa. Sen ytimessä ovat sosiaalinen yhteenkuuluvuus, luottamus ja kyky toimia yhdessä. Kun ihmiset kokevat kuuluvansa yhteisöön ja voivat vaikuttaa, syntyy toimintakykyä, psykologista turvallisuutta ja toivoa, jotka kannattelevat niin arjessa kuin kriiseissä. Kouluilla ja oppilaitoksilla on tässä erityinen rooli, sillä ne ovat yhteisöjä, joissa vuorovaikutustaitoja, yhteenkuuluvuutta ja luottamusta itseen ja muihin harjoitellaan päivittäin.

On tärkeää muistaa, että lasten ja nuorten resilienssi on yhä kehittymässä, ja opettajalla on paljon mahdollisuuksia tukea sitä arjen pienillä, tavoitteellisilla valinnoilla. Erilaisten oppitunteihin sisältyvien käytänteiden avulla on mahdollista kehittää lasten ja nuorten kykyä tunnistaa vahvuuksiaan, heidän myönteistä elämänasennettaan ja optimistista tulevaisuususkoa. Toivon pedagogiikan mukaisesti lapsilta ja nuorilta on tärkeä kysyä kuulumisia ja kuunnella heidän huoliaan. Oppitunneilla voidaan tukea mahdollisuuksia vertaissuhteiden syntymiselle ja vahvistaa kasvun annetta ja ongelmanratkaisukykyä.

Lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi tarjota sopivan kokoisia haasteita ja tehdä oppijoille näkyväksi heidän kehittymisensä.

4.3. SchoolWell – oppiminen ja hyvinvointi ovat vastavuoroisia

Toivon pedagogiikka nojaa vahvasti monitieteisen SchoolWell-tutkimushankkeen (2022–2028) tuloksiin. Kyseessä on strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittama ja Helsingin yliopiston koordinoima konsortio, joka tutkii lasten ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin rakentumista peruskoulun oppimisympäristössä. Hankkeessa kehitetään mittareita hyvinvointierojen varhaiseen tunnistamiseen.

Toivon pedagogiikka tukeutuu tutkimushankkeen havaintoihin, sillä hankkeessa tehdyt tarkastelut osoittavat, että arjen sosio-pedagogiset ratkaisut vahvistavat samanaikaisesti oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvointi voidaan nähdä oppimisen edellytyksenä, ja toisaalta oppiminen voi rakentaa hyvinvointia. Koulun käytännöissä syntyy oppimisen ohella väistämättä myös hyvin tai pahoinvointia, joten vaikuttavimmat keinot ovat ensisijaisesti pedagogisia. Kaikki oppimisen ja hyvinvoinnin toimet tulisi kiinnittää opetussuunnitelmaan ja eri oppiaineisiin. (Pyhältö 2025.)

SchoolWell-hankkeen (Pyhältö 2025) havaintoihin pohjautuvat pedagogiset käytänteet, joihin kouluissa ja oppilaitoksissa kannattaisi erityisesti panostaa, kattavat niin sosiaalisen, psykologisen kuin fyysisenkin ulottuvuuden. Niitä ovat seuraavat osa-alueet:

1. monipuoliset ja osallistavat opetusmenetelmät,
2. vuorovaikutukseen panostaminen ja tunne- sekä sosiaalisten taitojen harjoittelu,
3. keskittymiskyvyn ja rauhoittumisen tukeminen ja
4. liikkumisen lisääminen myös oppitunneilla.

Näiden tekijöiden avulla on mahdollista parantaa oppimistuloksia sekä lisätä muun muassa oppimismotivaatiota, itsetuntoa ja minäpystyvyyttä, psyykkistä toimintakykyä ja resilienssiä.

Opetusmenetelmien valinnalla voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten koulutyöhön kiinnittymiseen (SchoolWell 2023). Erityisesti yhteistoimintaa korostavat menetelmät lisäävät kiinnittymistä. Hyvin kiinnittyneiden oppilaiden oppimistulokset ovat 43 % parempia, ja he kokevat jopa 94 % vähemmän koulu-uupumuksen oireita kuin kouluun heikosti kiinnittyneet oppilaat.

SchoolWell-hankkeessa (2024) on huomattu, että koulupäivän aikainen liikkuminen, esimerkiksi toiminnalliset opetustuokiot, istumisen tauottaminen ja liikunta oppitunneilla sekä välituntiliikunta, tukee oppimista. Hankkeessa tehtyjen katsauksien mukaan koulupäivän aikaisen liikkumisen lisääminen paransi kaikkien arvosanojen keskiarvoa noin 15 prosenttia. Lyhyiden liikuntatuokioiden sisällyttäminen oppitunteihin paransi matematiikan oppimistuloksia 20 prosenttia kontrollisryhmään verrattuna.

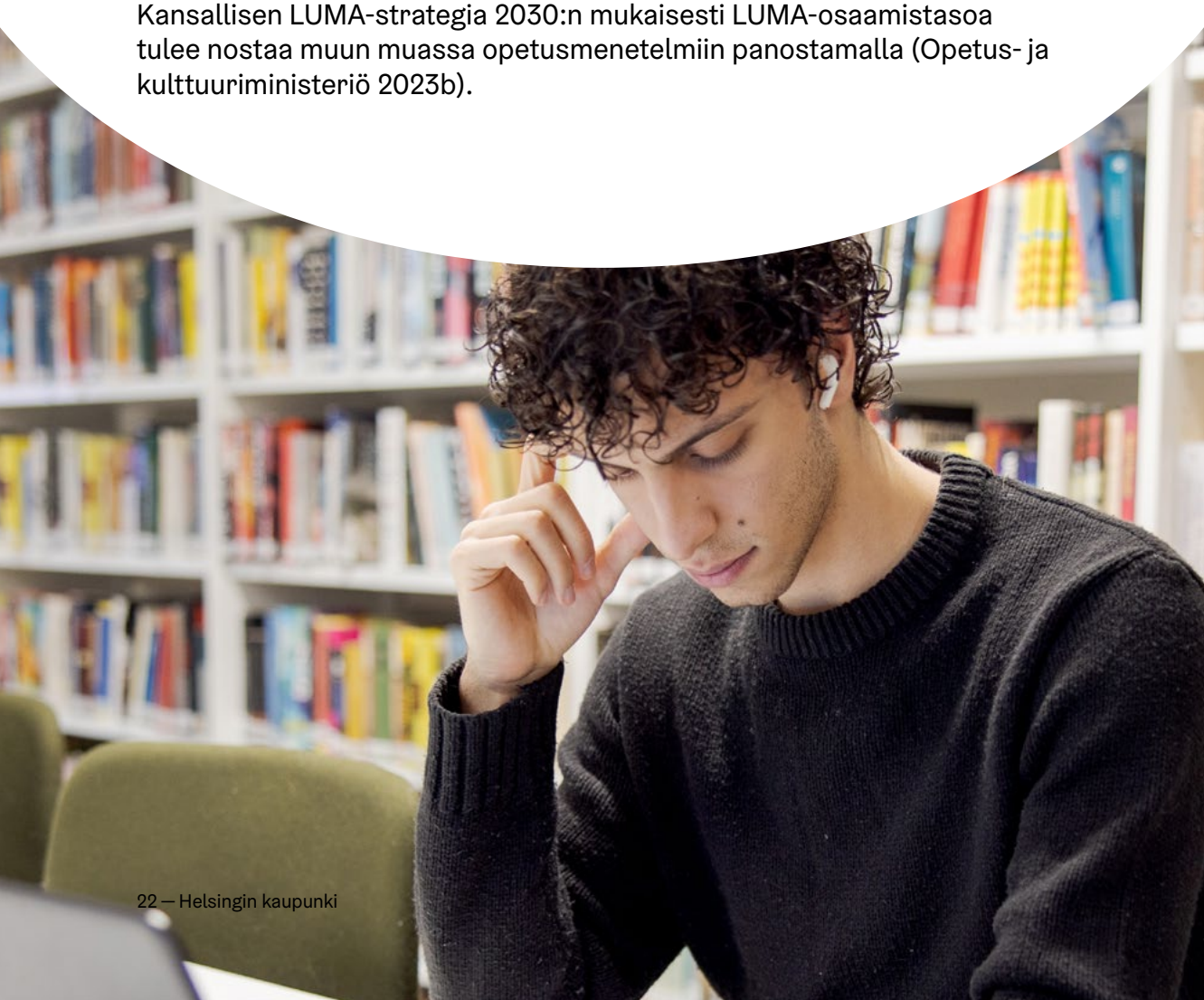
Liikkuminen tukee oppijoiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla, ja näin sillä on selkeä yhteys myös toivon pedagogiikan tavoitteisiin. Toivon pedagogiikan näkökulmasta liikkuminen tarjoaa konkreettisia kokemuksia toimijuudesta, onnistumisesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista. Kun liikkuminen kytketään osaksi koulun arkea ja pedagogisia käytäntöjä, siitä tulee luonnollinen osa oppijan päivää: hyvinvointia, resilienssiä ja tulevaisuususkoa vahvistava toimintatapa, ei erillinen lisä tai velvollisuus.

4.3.1. Tutkimus- ja kehittämisprojekti Matikkailo

Matikkailo on SchoolWell-hankkeen tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa kehitetään tutkimusperustaisia pedagogisia ratkaisuja lukiolaisten hyvinvoinnin ja matematiikan oppimisen tueksi. Helsingin kaupungin lukiokoulutus osallistuu tähän hankkeeseen seitsemän eri lukion ja yli 1 000 opiskelijan voimin osana opetussuunnitelman mukaista matematiikan opetusta. Menetelmiä on työstetty yhdessä tutkijoiden, opettajien ja psykologien kanssa. Hankkeessa keskitytään erityisesti vuorovaikutuksen laatuun, opiskelutaitoihin sekä osallistavaan ja aktivoivaan opetukseen. Projektissa syntyvien opiskelijoiden hyvinvointia ja oppimista tukevien menetelmien toivotaan keventävän opiskeluhuoltopalveluiden kuormitusta ennaltaehkäisevin, opetukseen sisältyvin keinoin.

Matikkailo-projektille on tilausta, sillä vuoden 2023 TIMSS-tutkimuksessa jopa 69 prosenttia suomalaisista 8.-luokkalaisista kertoi, ettei pidä matematiikasta (Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto 2024). Yli puolet kahdeksasluokkalaisista ei myöskään luota matematiikan osaamiseensa, vaikka luottamus on yhteydessä oppiaineen parempaan hallintaan. Erityisesti tytöillä on negatiivisia tunteita matematiikkaa kohtaan (Metsämuuronen toim. 2023). Matemaattis-luonnontieteellisten ja tekniikan alojen tiedetään segregoituvan sukupuolen perusteella. Eurostat-tutkimuksen mukaan vain yksi kolmesta STEM-aloille valmistuvista asiantuntijoista on nainen (European Comission 2025).

Edellä mainitut tiedot ovat huolestuttavia, kun tiedämme, että matemaattiset taidot ja teknologiaosaaminen luovat pohjaa Suomen kilpailukyvylle työelämän tarvitessa matemaattista ja teknologista osaamista kehityksen ja talouskasvun tueksi. Teknologiateollisuuden vuodelta 2025 olevan selvityksen mukaan tarvitsemme 140 000 uutta osaajaa seuraavien 10 vuoden aikana teknologiateollisuuteen. Kansallisen LUMA-strategia 2030:n mukaisesti LUMA-osaamistasoa tulee nostaa muun muassa opetusmenetelmiin panostamalla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023b).

5. Toivon pedagogiikan johtaminen

Toivon pedagogiikan johtaminen on ennen kaikkea kulttuurin johtamista. Se näkyy siinä, miten yhteisö tekee arjessa tilaa teoille, jotka samanaikaisesti tukevat oppimista ja hyvinvointia, ja miten nämä teot muuttuvat pysyväksi toimintatavaksi. Johtamisen tehtävä on rakentaa puitteet, joissa henkilöstö voi toimia turvallisesti, tulla nähdyksi ja kokea olevansa riittävän hyvä. Kun tämä perusta on kunnossa, yhteisön on mahdollista toteuttaa toivon pedagogiikkaa johdonmukaisesti lasten ja nuorten parhaaksi.

Toivon pedagogiikka perustuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään kokonaisvaltaisena, arvokkaana toimijana, jolla on myös vastuuta ympäristöstään. Tämä ihmiskäsitys on tärkeä taustavoima johtamisessa. Toivon pedagogiikka edellyttää henkilöstön kokonaisvaltaista johtamista, johon sisältyy ymmärryksen rakentaminen siitä, miten toivo syntyy yhteisössä sen jäsenten vuorovaikutuksessa. Kun henkilökunta toimii arvostavassa ja kunnioittavassa vuorovaikutuksessa vahvistaen samalla oppijoiden uskoa tulevaan, se luo pohjaa myös lasten ja nuorten tulevaisuususkolle ja hyvinvoinnille.

Olemme laatineet toivon pedagogiikkaan 3S:n mallin, joka pohjautuu systemaattisuuteen (selkeä, yhdessä sovittu toimintatapa), säännöllisyyteen (toistuvuus ja rytmi arjessa) ja seurantaan (tavoitteiden ja toteutuksen näkyväksi tekeminen). Kun hyvinvointia edistävät käytännöt kiinnitetään opetukseen ja toimintakulttuuriin 3S:n mallilla, niistä tulee johdettavia ja mitattavia, ei irrallisia tekoja.

Systemaattisuus tarkoittaa, että oppimista ja hyvinvointia tukeva tekeminen määritellään ja vastuutetaan. Päätetään, mitä tehdään, minkälaisissa tilanteissa ja kuka tekee. Toimenpiteiden tulee toteuttaa käytännössä opetussuunnitelman ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman tavoitteita, jolloin tekeminen pysyy linjassa koulun perustehtävän kanssa. Säännöllisyys taas kytkee teot koulun rytmiin. Esimerkiksi kuulumisten kysyminen, vahvuuksien sanoittaminen,

tavoitteiden selkeyttäminen ja tauottaminen ovat vaikuttavia vasta silloin, kun ne toistuvat oppitunnista ja viikosta toiseen. Säännöllisyys tukee myös opiskelijan kokemusta ennakoitavuudesta ja turvallisuudesta, mitkä ovat edellytyksiä sekä oppimiselle että resilienssille. Lopulta seuranta tekee työstä näkyvää ja mahdollistaa korjausliikkeet. Säännöllisin väliajoin on hyvä tarkastaa, mitä on sovittu tehtäväksi, mitä on tehty ja millaisia muutoksia tai edistysaskeleita yhteisön kulttuurissa on havaittu.

Johtajan rooli on kaksijakoinen: hän sekä näyttää suuntaa että mahdollistaa sen, että koko yhteisö pystyy toimimaan sen suunnan mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa tulevaisuuden mahdollisuuksien sanoittamista, mutta myös arjen pienten edistysaskelten esiin nostamista.

Ajattelutavan muutos on keskeinen. Monissa yhteisöissä on totuttu tavoittelemaan virheettömyyttä, mikä voi kaventaa halua kokeilla uutta. Toivon pedagogiikassa vahvuuksien huomaamisesta tehdään yhteinen normi. Kun omat ja toisten vahvuudet tulevat näkyviin, virheiden pelko laantuu ja keskeneräisyys hyväksytään osaksi oppimista. Se vapauttaa energiaa yhteistyöhön ja kasvattaa rohkeutta tehdä pieniä muutoksia, jotka arjessa vaikuttavat eniten. Päivittäistä kohtaamista voi jäsentää yksinkertaisesti: osoitetaan aitoa kiinnostusta, kuunnellaan, kiitetään edistymisestä, pidetään yllä kunnioitusta ja kannustetaan kohti seuraavaa askelta. Näin syntyy psykologinen turvallisuus, jonka varassa toivon pedagogiikka vakiintuu.

Rakenteellisella tasolla olennaista on, että pelisäännöt ovat yhteisiä ja niihin palataan säännöllisesti. Ne laaditaan paitsi henkilöstön, myös opiskelijoiden kanssa, jotta tavoitteet ja vastuut ovat kaikille selviä. Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa kaikki lukiot ovat laatineet opiskelijoiden ja henkilöstön yhteistyössä turvallisen tilan pelisäännöt, joita noudatetaan kaikissa tilanteissa. Kun sovitut käytännöt elävät vuosikellossa ja yhteisissä keskusteluissa, työ ei nojaa yksittäisten ihmisten innostukseen, vaan koko oppilaitoksen toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen “me-puhe” ei jää retoriikaksi, vaan se kytkeytyy konkreettisiin tekoihin: tällöin toivon pedagogiikan vaikutus alkaa näkyä ensin arjen ilmapiirissä ja vähitellen myös oppimistuloksissa ja jaksamisessa.

> **Toivon pedagogiikka perustuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään kokonaisvaltaisena, arvokkaana toimijana, jolla on myös vastuuta ympäristöstään.**

Koulu- ja oppilaitoshenkilöstön osaamista ja jatkuvaa oppimista on tuettava vaikuttavuuden varmistamiseksi (Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö ITLA 2026). Toivon pedagogiikassa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien aikuisten osallisuutta ja osaamista edistetään suunnittelemalla ja toteuttamalla koulutuksia ja yhteiskehittämisen työpajoja. Näissä tilaisuuksissa opettajat voivat jakaa hyväksi havaitsemiaan ratkaisuja kollegoilleen. Opettajat valitsevat itse heille sopivimmat ratkaisut, jotka tukevat toivon pedagogiikan tavoitteita.

Toivon pedagogiikkaa kehitetään koulu- ja oppilaitoslähtöisesti. Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa rehtorit, virka-apulaisrehtorit ja opiskeluhuollon päälliköt ovat saaneet koulutusta Toivon pedagogiikan periaatteista, ja he jatkavat keväällä 2026 Johtajan toivo -valmennuksessa. Jotta toimintamalli toteutuu arjessa, johtajien on ymmärrettävä ensin sen periaatteet ja kuinka sitä voidaan johtaa arjessa. Lisäksi olemme luoneet verkoston, joka koostuu lukioyhteisön ammattilaisesta. Mukana on opettajia, kuraattoreita ja psykologeja. Avainammattilaisten ryhmä kehittää ja tukee toivon pedagogiikkaa ja vie sitä eteenpäin omissa oppilaitoksissaan. He tuovat yhteen toimintamalleja lukioista, jotka hyödyntävät itsenäisesti hyväksi havaitsemiaan toimintatapoja ja pedagogisia ratkaisuja. Avainammattilaiset työskentelevät yhdessä lukioiden johtoryhmien ja rehtoreiden kanssa määritelläkseen, miten toivon pedagogiikkaa edistetään lukiokohtaisesti.

Tavoite on selkeä: koulu tai oppilaitos, jossa oppimista tukevat teot tuottavat hyvinvointia ja hyvinvointia tukevat teot vahvistavat oppimista. Kun yhteiset käytännöt ovat selkeät, rytmi säännöllinen ja edistyminen näkyvää, toivon pedagogiikan johtaminen muuttuu arjen työn luonnolliseksi osaksi. Näin rakentuu kestävä kulttuuri, joka kannattelee sekä henkilökuntaa että opiskelijoita ja suuntaa yhteisöä määrätietoisesti kohti johdonmukaisesti toimivaa ja turvallista oppimisympäristöä.

Miten johtaja voi alkaa hyödyntää toivon pedagogiikan periaatteita omassa yhteisössään?

- Käykää yhteinen keskustelu siitä, mitä toivo, toimijuus ja psykologinen turvallisuus tarkoittavat teidän oppilaitoksessanne.
- Valitkaa muutamia konkreettisia käytäntöjä, joita alatte harjoittaa, esimerkiksi kuulumisten säännöllinen kysyminen kollegoiden kesken ja oppitunnin alussa sekä vahvuuksien sanoittaminen.
- Sopikaa selkeästi, missä tilanteissa käytäntö toteutuu ja kenen vastuulla se on, jotta se kytkeytyy osaksi opetusta ja rakenteita.
- Tehkää käytänteistä toistuvia, jotta ne ovat ennakoitavia ja koko yhteisön omaksuttavissa.
- Seuratkaa, mitä vaikutuksia muutoksella on ja muokatkaa havaintojen perusteella toimintaa.
- Nostakaa edistyminen esiin, jotta pienetkin askeleet vahvistavat yhteistä suuntaa ja motivaatiota.

6. Arjen ratkaisut

Toivon pedagogiikan keskeinen ajatus on, että oppimista ja hyvinvointia vahvistavat teot syntyvät ennen kaikkea arjen toistuvista ja johdonmukaisista käytännöistä. Koulun ja oppilaitoksen vuorovaikutuskulttuuri ja pedagogiset ratkaisut vaikuttavat yhtä aikaa sekä oppimiseen että psyykkiseen hyvinvointiin. Siksi vaikuttavia toimintamalleja ei tarvitse rakentaa tyhjästä tai lisäresursseilla, vaan vakiinnuttamalla hyviksi todettuja käytäntöjä osaksi koulu- tai opiskelupäivän rytmiä. Toimintamallit voidaan ottaa käyttöön vaiheittain ja soveltaa kaikilla oppiasteilla koulun tai oppilaitoksen omien rakenteiden ja tarpeiden mukaan. Jokainen koulu tai oppilaitos toteuttaa toivon pedagogiikkaa omalla tavallaan.

On hyvä huomata, että toivon pedagogiikkaa tukevaa vuorovaikutusta tapahtuu myös muissa ympäristöissä kuin omassa koulussa tai oppilaitoksessa. Helsingin kaupunki edistää toisella asteella ristiinopiskelua, joka tarkoittaa toisen asteen opiskelijoiden mahdollisuuksia valita opintoja myös muun kuin oman oppilaitoksen valikoimasta. Jatko- ja työelämävalmiuksia vahvistaa yhteistyö oppilaitosten ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Helsingin kaupungin laajan verkoston ansiosta opiskelijat hyötyvät vapaan sivistystyön ja korkeakoulujen tarjonnasta. Lisäksi opiskelijat tutustuvat työelämän käytänteisiin. Nämä yhteydet tukevat opetussuunnitelmassa määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen sisältöjä ja tavoitteita, ja ne tarjoavat erinomaisen tilaisuuden oppia ja omaksua oppilaitoksen ulkopuolella hyödynnettäviä toimintatapoja.

> **Oppijalle toivon pedagogiikka merkitsee uskoa tulevaisuuteen, oppimisen iloa ja rohkeutta yrittää myös epäonnistumisen mahdollisuuden edessä. Toimijuus vahvistuu: oppija kokee voivansa vaikuttaa omaan oppimiseensa ja tulevaisuuteensa.**

Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa ja SchoolWell-hankkeessa hyväksi havaittuja sosio-pedagogisia käytänteitä:

Vuorovaikutus ja arvostava kohtaaminen

Toimintamalli	Mihin tarkoitettu	Miltä näyttää arjessa
Vahvuuksien sanoittaminen	Minäpystyvyyden, itsetunnon ja resilienssin vahvistaminen	Positiiviset Wilma-merkinnät, arviointikäytänteet, pedagogiset menetelmät
Turvallisen yhteisön pelisäännöt	Koulun/oppilaitoksen psykologisen turvallisuuden tukeminen	Pelisäännöt luodaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja käydään läpi tasaisin väliajoin vuosittain
Toivon pedagogiikan aamukahvit-webinaarisarja	Kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön tukeminen sosio-pedagogisten käytänteiden suunnittelussa ja kehittämisessä	Helsingin kaupungin lukiokoulutus ja toisen asteen opiskeluhuolto järjestävät lukuvuonna 2025-2026 viisi toivon pedagogiikan teemaista opettajille suunnattua webinaaria.
Opiskelijoiden kirjeet opettajalle opintojakson alussa		
Läksytyöskentely	Vähentää läksyihin liittyvää ahdistusta	Läksyt aloitetaan oppitunnilla.
Opetusmateriaalit erilaisista teemoista, esim. arvostava kohtaaminen, antirasismi, vahvuudet	Lisätään opiskelijoiden tietoisuutta ja osaamista ko. teemasta	
Neuromoninaisuuden huomioiminen lukio-opetuksen arjessa	Tavoitteena on auttaa lukioiden aineenopettajia tukemaan erilaisten oppijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimista.	

Yhteisöllisyys ja ryhmäytyminen

Toimintamalli	Mihin tarkoitettu	Miltä näyttää arjessa
Hyvinvointikahvilat	Kuulluksi tuleminen, osallisuus	Lukion henkilöstön opiskelijoille järjestämät avoimet kahvihetket, joilla erilaisia teemoja
Koulun tai oppilaitoksen omat tapahtumat	Yhteisöllisyyden vahvistaminen yhdessä tekemällä	Yhdessä suunnitellut ja toteutetut perinteet, paneelit ja alumnitoiminta
Tutortoiminta	Vertaisten ohjaaminen, ryhmäytyminen	Ensimmäisen vuoden opiskelijoita ohjaavien tutoreiden tehtävänä on opastaa ja tukea lukioarjen alussa.
Opettajien yhteiset pedagogiset hetket	Osaamisen jakaminen ja yhteistyön vahvistaminen	Varattu aikaa yhteiselle keskustelulle tietystä teemasta
Kaverisuhteiden puheeksiotto	Yksinäisyyden ehkäiseminen, kaverisuhteiden vahvistaminen ja havainnointi	Kaverisuhteita koskeva kysymys löytyy opiskelijan opiskelusuunnitelmasta. Asiasta keskustellaan opiskelu-suunnitelman yhteydessä, esimerkiksi ryhmänohjaajan tai opon kanssa. Seurataan opinpolun eri vaiheissa.

Liikkuminen osana koulu- tai opiskelupäivää

Toimintamalli	Mihin tarkoitettu	Miltä näyttää arjessa
Toiminnalliset tauot	Keskittymisen ylläpito	Kevyt liike tai venyttely
Toiminnalliset oppitunnit	Oppimisen ja liikkeen yhdistäminen	Tehtäväpisteet luokassa, kävelylaskut, luonnontieteiden havainnointi liikkeessä
Liikkumisen edistä-misen mini-interventiomalli / liikkumisen puheeksiotto ja asiakasohjaus	Kannustetaan liikkumaan ja ohjataan liikuntamahdollisuuksien pariin sekä keskustellaan liikkumisesta	Käytetään esimerkiksi opinto-ohjaajan tai ryhmänohjaajan tunnilla, muilla oppitunneilla tai ryhmätilanteissa, joissa laaditaan opiskelusuunnitelma. Lisäksi hyödynnetään yksilökohtaisesti opinto-ohjaajan, ryhmänohjaajan tai OHR-työntekijöiden kanssa sekä keskusteltaessa liikunnan merkityksestä.

7. Kutsu toimintaan

Suomalainen koulu on aina rakentunut ajatukselle yhdenvertaisista mahdollisuuksista: jokainen lapsi ja nuori voi oppia, kasvaa ja löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Tämän päivän toimintaympäristö haastaa meitä uudella tavalla. Nuorten hyvinvointi, tulevaisuudenusko ja oppimistulokset eivät ole itsestäänselvyyksiä, vaan yhteisiä tavoitteita, joiden eteen on tehtävä tietoisia ja johdonmukaisia tekoja. Toivon pedagogiikka syntyi juuri tästä tarpeesta. Se tarjoaa suunnan, rakenteita ja käytännön ratkaisuja.

Meidän kutsumme on yksinkertainen: Tulevaisuuden uskon vahvistaminen ja osaamisen tason nousu eivät synny yksin eivätkä sattumalta, vaan ne saadaan aikaan koulu- ja oppilaitosyhteisöissä, joissa oppiminen ja hyvinvointi nähdään saman kokonaisuuden osina. Ne syntyvät opettajien ja opiskeluhuollon arjessa, jossa toimintakulttuuri vahvistaa lasten ja nuorten tunnetta omasta arvosta ja vaikutusmahdollisuuksista. Ne syntyvät rakenteissa, joissa tavoitteet tehdään näkyviksi, ihmisiä kuunnellaan aidosti ja nuorille annetaan tilaa onnistua, myös epävarmuuden keskellä.

Toivon pedagogiikka kutsuu meitä palauttamaan koulutuksen perustehtävän ydinkysymyksen äärelle: mitä nuori ja lapsi tarvitsevat, jotta he oppivat ja voivat hyvin? Vastaus löytyy arjen perusasioista. Turvallinen ilmapiiri, arvostava vuorovaikutus, selkeät tavoitteet, mahdollisuus liikkua ja rauhoittua ja kokemus kuulumisesta ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä. Niiden varaan rakentuu sekä oppimisen ilo että realistinen toivo tulevasta.

Tämä manifesti on kutsu koulun ja oppilaitosten tärkeille sidosryhmille

- Opettajille, jotka kohtaavat lapset ja nuoret päivittäin.
- Oppilaitosten ja koulujen johtajille, jotka luovat rakenteet ja kulttuurin toivon pedagogiikan juurtumiselle.
- Päättäjille, joiden ratkaisut mahdollistavat yhdenvertaiset oppimisen ja hyvinvoinnin edellytykset kaikille nuorille.
- Perheille ja yhteisöille, jotka tekevät tärkeää kasvatustyötä, tukevat koulutyötä ja rakentavat luottamusta ja turvallisuutta.

Toivon pedagogiikan tavoitetila on yhteisö, jossa hyvinvointi ja oppiminen vahvistavat toisiaan. Tällaisessa yhteisössä ilo ja toivo ovat lisääntyneet, eivätkä yhteisön jäsenet tunne yksinäisyyttä. Osallisuuden kokemus on vahvistunut, ja poissaolot ovat vähentyneet. Toivon pedagogiikkaa tukevat käytänteet ovat sujuvia, ja yhteisöllisyys kannattelee niin oppijoita kuin henkilöstöä. Yhdessä tekeminen perustuu jaettuun vastuuseen ja yhteiseen suuntaan.

Oppijalle toivon pedagogiikka merkitsee uskoa tulevaisuuteen, oppimisen iloa ja rohkeutta yrittää myös epäonnistumisen mahdollisuuden edessä. Toimijuus vahvistuu: oppija kokee voivansa vaikuttaa omaan oppimiseensa ja tulevaisuuteensa. Opettajalle malli tuo keinoja kohdata opiskelija arvostavasti, huomata onnistumisia ja monipuolistaa opetusta tavalla, joka tukee sekä opiskelijoiden hyvinvointia että omaa jaksamista ja työn iloa. Yhdessä tekemisestä muodostuu arjen voimavara.

Lähteet

Aktan-Collan, K. (2019). *Arvostava kohtaaminen*. Duodecim-blogi. https://www.duodecim.fi/2017/12/01/arvostava-kohtaaminen/ (Luettu 19.3.2026)

Ekholm, T., Kattelus-Mäkisalo, S., Leinonen, K., Kuisma, A., Viljavuori, E., Mattson, M., & Sutela, S. (2025). *Neuromoninaisuuden huomioiminen lukio-opetuksen arjessa (Oppim.tuen ennakointi Hgin lukiot 24–25)*, Helsingin kaupunki. https://urn.fi/urn:nbn:fi:oerfi-202510000000917_6 (Luettu 29.3.2026)

European Commission. (2025). *Women in digital*. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/women-digital (Luettu 9.3.2026)

Freire, P. (1992). *Pedagogy of hope: Reliving Pedagogy of the oppressed*. Continuum.

Happonen, K., & Kiilakoski, T. (toim.). (2025). *Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024*. Nuorisotutkimusseura. https://doi.org/10.57049/nts.1639 (Luettu 25.2.2026)

Helsingin kaupunki. *Lapsiystävällinen kunta -malli*. https://hyte.hel.fi/lapsiystavallinen-kunta-malli/ (Luettu 23.2.2026)

Hiltunen, J., Kotila, J., Lehtola, P., Kauppinen, H., Markkanen, I., Nissinen, K., Puhakka, E., Pulkkinen, J., Vaara, E., & Vettenranta, J. (2024). *Haasteena eriytyvä osaaminen: Kahdeksannen luokan oppilaiden matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen* (Tutkimuksia 42). Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto. https://doi.org/10.17011/ktl-t/42 (Luettu 29.3.2026)

Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö (ITLA). (2026). *Jokainen päivä rakentaa hyvinvointia – varhaiskasvatus ja koulu mielenterveyden vahvistajina. YOUNG-tietokooste* 1/2026, Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät: https://itla.fi/wp-content/uploads/2026/02/YOUNG_tietokooste-2026_web_sivut.pdf. (Luettu 25.2.2026)

Junttila, N. (2015). *Kavereita nolla: Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Tammi.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). (2026). *Yhteenveto Karvin arviointituloksista: Koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet muuttuvassa toimintaympäristössä*. https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/yhteenveto-kansallisen-koulutuksen-arviointikeskuksen-arviointituloksista-koulutusjarjestelman-kehittamistarpeet-muuttuvassa-toimintaymparistossa (Luettu 26.2.2026)

Kotimäki, S. (2021). *Mechanisms in health and socioeconomic wellbeing: The role of parental resources, earlylife experiences, and their accumulation.* University of Turku. https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8711-5 (Luettu 13.2.2026)

Laine, S., & Happonen, K. (toim.). (2026). *Ihan paineissa: Nuorisobarometri 2025*. Nuorisotutkimusseura. https://doi.org/10.57049/nts.1883 (Luettu 29.3.2026)

Lipponen, K. (2022). *Resilienssi arjessa* (Onni-sarja). Duodecim.

Opetushallitus. (2019). *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019* (Luettu 22.3.2026)

Mesman, E., Vreeker, A., & Hillegers, M. (2021). *Resilience and mental health in children and adolescents: An update of the recent literature and future directions.* Current Opinion in Psychiatry, 34(6), 586–592. https://doi.org/10.1097/YCO.0000000000000741 (Luettu 22.2.2026)

Metsämuuronen, J. (toim.). (2023). *Matematiikkaa COVID-19-pandemian varjossa. IV: Opettajat ja poikkeuksellisen heikosti ja hyvin suoriutuneiden oppilaiden osaaminen ja akateemiset tunteet 9. luokan matematiikan arvioinnissa keväällä 2021*. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 32:2023. https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/matematiikkaa-covid-19-pandemian-varjossa-iv (Luettu 3.3.2026)

Mäenpää, P. (2026). *Henkinen kriisinkestävyys ja yhteenkuuluvuus: Taustamuistio*. https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2026/01/taustamuistio_Henkinen-kriisinkestavyys-ja-yhteenkuuluvuus_PasiMaenpaa_Sitra_20012026-1.pdf Sitra. (Luettu 15.2.2026)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). *Peruskoulu 2045: Elämää varten: Visio suomalaiselle peruskoululle* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. 2026:7). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-029-3 (Luettu 15.2.2026)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024). *"Haluaisin, että opettaja jäisi hetkeksi aikaa viereen ja auttaisi": Perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lakiuudistuksen lasten ja nuorten kuuleminen* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. a 2024:30). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-050-7 (Luettu 15.2.2026)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2023a). *PISA 2022 – Ensituloksia* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. 2023:49). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-949-3 (Luettu 16.2.2026)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2023b). *LUMA(TE)-strategia ja toimenpidesuunnitelma: Luonnontieteiden, matematiikan ja tekniikan osaajat yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kasvun tukena* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. 2023:11). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-935-6 (Luettu 15.2.2026)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2022). *PISA-tutkimus ja tulokset 2022*. https://okm.fi/pisa-2022 (Luettu 15.2.2026)

Pyhältö, K. (2025). *Toivon pedagogiikan aamukahvit: Hyvinvoinnin oppimisvaikutuksia ja oppimisen hyvinvointivaikutuksia tutkimassa* -webinaari. Helsingin kaupungin Helsinki-kanava. https://www.helsinkikanava.fi/fi/event/details/374517556 (Katsottu 1.2.2026)

Rautanen, P. (2026). *The relational social support system and study engagement in primary schools*. Tampere University. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3884-8 (Luettu 25.2.2026)

Rautapuro, J., & Quakrim-Soivio, N. (2026). *Kuka tänään koulussa oppii? – Eriytymiskehitys haastaa koulutuksen tasaarvoa. Teoksessa Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2026* (s. 109–137). Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2026:1. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-598-2 (Luettu 25.2.2026)

SchoolWell-hanke. (2023). *Koulunkäyntiin kiinnittyminen* -posteri. Helsingin yliopisto. https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2023-12/SchoolWell%20Engagement-posteri.pdf (Luettu 17.2.2026)

SchoolWell-hanke. (2024). *Koulupäivän aikainen liikkuminen ja sosiaaliset taidot* -posteri. Helsingin yliopisto. https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2024-04/Koulup%C3%A4iv%C3%A4n%20aikainen%20liikkuminen%20ja%20sosiaaliset%20taidot%20-posteri.pdf (Luettu 17.2.2026)

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.

Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist, 55*(1), 5–14. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5

Sitra (2025). *Tulevaisuusbarometri 2025 – Luottamus tulevaisuuteen koetuksella*. Sitran selvityksiä 246. https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuusbarometri-2025/#heading-mnapr9k8ywe (Luettu 3.3.2026)

Stenroth, E. (2026). *"Painakaa lakki päähän": Kertomuksia lukiodiskurssista matkalla ylioppilaaksi*. Tampereen yliopisto. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-4414-6 (Luettu 25.2.2026)

Suomen Punainen Risti. (2026). *Yksinäisyysbarometri 2026*. https://www.punainenristi.fi/globalassets/6.-tyomme--paasivu/kotimaan-toiminta/tyomme-yksinaisyyden-vahentamiseksi/yksinaisyysbarometrin-raportti-vuodelta-2026.pdf (Luettu 26.2.2026)

Suomen Vanhempainliitto. (2022). *Vanhempien barometri – toinen aste 2022*. https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2025/08/VANHEMPIENBAROMETRI_toinen-aste_fin.pdf (Luettu 26.2.2026)

Teknologiateollisuus. (2025). *Selvitys: Teknologiateollisuuden osaajatarpeesta jopa 74 % kohdistuu korkeakoulutettuihin: Toimiala tarvitsee 140 000 uutta osaajaa 10 vuoden aikana* -tiedote. https://teknologiateollisuus.fi/selvitys-teknologiateollisuuden-osaajatarpeesta-jopa-74-kohdistuu-korkeakoulutettuihin-toimiala-tarvitsee-140-000-uutta-osaajaa-10-vuoden-aikana/ (Luettu 15.2.2026)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2025a). *Lasten ja nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskysely 2025: Aiempaa useampi kokee terveytensä hyväksi ja moni voi keskustella usein asioistaan vanhempiensa kanssa* (Tilastoraportti 44/2025). https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025091596210 (Luettu 16.2.2026)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2025b). *Nuorten mielenterveyshäiriöt*. https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot (Luettu 16.2.2026)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2025c). *Kouluterveyskyselyn tulokset*. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset (Luettu 16.2.2026)

Töyri, A. (2025). *Resilienssin vahvistaminen erityisen tuen luokissa: Pedagoginen interventio*. Helsingin yliopisto. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-84-1503-9 (Luettu 16.2.2026)

Valtioneuvosto. (2023). *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma* (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8 (Luettu 16.2.2026)

HE 161/2024 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 159/2024 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lue lisää SchoolWell-hankkeesta Helsingin yliopiston verkkosivuilta: SchoolWell-tutkimushanke (hanketta johtaa professori Kirsi Pyhältö).

Lue lisää Matikkailosta Helsingin yliopiston verkkosivuilta: Matikkailo-tutkimushanke (hanketta johtaa professori Kirsi Pyhältö).

Helsinki